

REVISTA ENCICLO- PEDICĂ

REVISTĂ PERIODICĂ LUNARĂ

Răspunzător: Ioan Corbu, Cluj, Str. Gen. Grigorescu 16.

Se împarte gratuit, în librării 3 Lei exemplarul

„Imprumuturi de cuvinte“

Sub acest titlu d-l G. Reviga ține să ne arete în „Adevărul“, că n'a preceput, sau nu vre să precépă nemică din discuția despre îndreptarea limbei. Ne învătă, că limba nu se întrebă de X, Y, că ce cuvinte se împrumute. Dar cine e dómna limbă, care ar sta mai presus de X, Y? Nu e ađi tot acel-ași X, sau Y, și póte chiar și d-l Reviga, impielițarea limbei românesci? Cazul cu sinonimele „precepe și înțelege“ din timpul formării limbei, când într'adevăr limba nu se întreba de X și Y, și de d-l R. nu îndreptătește introducerea tuturor țigănis-melor în locul cuvintului românesc adevărat. Și „precepe“, și „înțelege“ sunt „limbă vechiă și înțeleptă“, de origine latină, și nu țigănisme introduse de X, Y, R. „Bogăția“ lexicală e un simplu gărgăun fonetist, cu care încercă a-și îndreptăți păcatul de a ne fi spurcat limba. Când am început eu a învăța carte, în scrisul românesc nu vedeai pe slavul „bogat, bogăție“, ci numai rom: „avut și avuție“, Unde e folosul, că cuvântul românesc a fost necat de desmățul fonetist și înlocuit cu un slavism? Românescul „avut, avuție“ a dispărut din scrisul românesc — asta e bogăția lexicală? Dar „măua“ românescă unde se mai vede în scrisul românesc? A sugrumat-o, nu „limba“, ci bolșevismul fonetist, și a înlocuit-o cu slavismele „zăpadă“ și mai rar „omăt“. Tot așe stăm cu „vremea“ în loc de rom. „timp“, cu „otravă“ în loc de rom. „venin, tópsec“, „gândire“, în loc de „cugetare“... Asta e laudărósa „bogăție“ lexicală — sugrumarea cuvântului românesc și prefacerea limbei nóstre neolatine într'un jargon țigănesc. Germani n'au decât pe „Schnee“ în scrisul lor, deși în dialectele germane așe de numeróse, cari nici nu se pot înțelege între ele, se află destule sinonime. Goethe a putut scrie pe „Faust“ cu un singur „Schnee“, cu un singur „Ratte“, și străinul le póte învăța limba mai ușor, numai nóue nu ni-e de a-

juns un cuvînt pentru o noțiune, mai ales când acela are păcatul de a fi românesc, și străinul cată să învețe „bogăția” de vre-o douăzeci de termeni pentru germanul „Ratte”, fără să aibă cel puțin mulțămirea de a pute citi pe Faustul românesc, care încă nu s'a scris, cu totă avuția noastră lexicală, de care nu limba noastră are lipsă, ci sărăcia de idei.

D-l Candrea continuă să ne deie să înțelegem, cari sunt principiile d-sale pentru „îndreptarea limbei”. De unde la început ne vorbea de „străinisme inutile”, acum s'a răscuțat și a înlocuit neologismul „inutile” cu slavul: „nepoftite”, de cât care era mai corespunzător rom. „nedorite” sau „de prisos”. Va să zică „străinisme nepoftite” (neinvitate) sunt pentru d-sa numai neologismele de origine latină, cari nu pot fi suferite în o limbă neolatină, ci cată să fiă înlocuite cu ori-ce țigănisme. Cu asemenea principii se poate „îndrepta” o limbă turanică, sau slavă, dar nu o limbă neolatină.

D-l Candrea încă e încântat de avuția noastră lexicală și face paradă cu ea — fără să fiă de vr'un folos — în un articol scris pentru „îndreptarea limbei”, în care atacă cu adevărată furie pe medici, cari „vindecă, tămăduiesc și lecuiesc” . . . tot așa ar fi putut zice: „medici, doftori, tămăduitori, lecuitori, vindecători, cari vindecă, doftoresc, tămăduiesc . . .” dar din totă această paradă cu „bogăția lexicală” limba și literatura românescă n'are nici un folos, decât poate scrietori (?), a căror scris e plătit cu kila, sau cu cotul. Limba românescă însă are numai pierderi din această avuție lexicală, căci scrietori nu fac, și n'au lipsă să facă paradă cu ea, ca d-l Candrea, și folosesc în scrisul lor numai ungușismul „tămădui”, iar rom. „vindeca” nu se mai vede în scrisul românesc decât la părădi, pentru a ne scote ochi cu „bogăția” și a ne arăta, că încă n'a fost răpus de tot de „bogăția” de țigănisme.

Nu înțelegem furia d-lui C. în contra românescului „sugaciu”, folosit de medici în adevăratul înțeles al cuvîntului, și nu în înțelesul figurat, sau ironic de „bețiv”, cum ar vre d-l C. să „îndrepteze” limba. Chiar în Dicționarul d-sale ne dă ca primul înțeles al lui „sugaciu” pe cel de „sugător”: „prunci, sau miei sugaci”, și numai în al doilea înțeles e luat „bețiv”, sau sub „miei sugaci” a vrut să înțeleagă „miei bețivi”?. Sau că evoluția fonetistă (adecă bolșevică) a limbei a și aruncat la vechitură Dicționarul d-lui Candrea (1931) și aș nu ne mai e bun de nemică?

Am mai arătat aici că împrumutarea de cuvinte din limba franceză a fost o mare rătăcire, fiind formele ei așa de depărtate de formele limbei române, italiene și latine. Fonetisti nici

nu știu, și nici nu vreau să înțelegă, că împrumutarea din limba franceză se întemeiază pe faptul, că e o limbă neolatină. Pentru fonetiști cea mai urgentă și mai străină limbă e limba latină, l. mamă, după care nu ne pot ierta să ne îndreptăm, ci numai după limbile afine, universale și îndrăgite, ca ungu-răscă, turcăscă... și chiar țigănescă, cum am mai arătat.

Desconșiderând rostul împrumutului din franceză, ca și ori-ce principii de latinitate, s'au împrumutat cuvinte și forme, cari deși de origine latină, acesta nu se mai poate recunoșce fără de a căuta prin „Larousse“, ba le-au transcris în românește nu cum se scriu în franceză, în care caz ar mai fi adus ce-va cu l. latină, ci cum se rostește, așe că nu se mai vede nici urmă de rădăcina latină. Cu asta fonetiști nu-și prea bat capul, cum am vădut, numai că atunci nu șcim ce alt rost avea să împrumutăm din o limbă neolatină, puteam împrumuta cu acel-ași folos din l. englesă, sau chiar chineză (am vădut dór pe bolșevici noștri împrumutând fără nici o nevoie chiar și din l. țigănescă). Dar s'au împrumutat și cuvinte, cari le aveam în românește și păstrate aprópe în formele originale latine, și s'au înlocuit cu franțuzisme, cari deși din aceea-ași rădăcină latină, n'a mai ră-mas nici o urmă din aceea.

Iacă bunăórá cuvintul „otel“, fr. „hotel“. Cine mai póte recunoșce în el pe lat. „hospitale“, și ce lipsă aveam de el, când limba noastră l-a păstrat aprópe în forma latină: „ospě-tărie“? Sau, cum se descoperi originea latină alui „paravan“, până nu-l cauți și descoperi în l. franceză scris „paravent“ din ital. pa-ravento“ (care apără de vînt). Sau „revirement“ (acest-a n'a fost prefăcut „revirman“ ca „paravan“, căci șcôla fonetistă n'are nici un principiu), de unde s'e aflí originea latină: „re-gyro“ (rom. „giur“), și ce lipsă avem de el, când avem neolatinul atât de evident, rom.: „întorsetură“? Atunci care e folosul și rostul împrumutului din limba neolatină (franceză)? Sau, de ce scriem „deziderat“, care în franceză e un neologism din lat. „desiderare“, din care derivă fr. „desirer“, când în scripturile nóstre vechi s'a păstrat de-a-dreptul din latină și chiar ca în original românescul „„desidera““. De ce formele franceze „apre-cia, rula, peron...“ în loc de formele rom. latine: „apreția, aprețui, rota, sau rotî, pietrar...“ Noi avem pentru îmbrăcămîntea picíórelor cuvintul românesc „cíóreci“ (derivat dela „pi-cior“), dar „nădrăgari“ fonetiști și democrați îndată ce și-au făcut „cíóreci“ din țesetură de fabrică, nu s'au mai dejosit s'e le dîcă „cíóreci“, ci „pantalon“ (frances, din italian cu o urđe-liște fórte îndepărtată de „picíóre“ și de latinitate), sau chiar ungurismul „nădragi“. Nici Maghiari n'au venit din Asia în

„nădragi“ de mătăasă, ba pôte au fost mai pe jos decât „cióreci“ noştri, şi totuşi i-au păstrat şi atunci, când i-au făcut din ţesetură engleză, pe când fonetişti noştri demagoşi s'au lăpădat de „cióreci“, dar au împrumutat pôte pentru „bogăţia“ (!!?) limbei şi acest unгурism, ba au înlocuit cu el şi „cióreci“ româneşti, cum am arătat odată, în traducerea „Epistolelor“ lui Ovidiu (Geto-Daci îmbrăcaţi în „nădragi“!). Când ţeseturile de fabrică vor înlocui pănurile ţerăneşti, vor fi răpuşi şi „cióreci“ româneşti de „nădragi“ unгурeşti, sau mai bine đis de bolşevismul fonetist.

Dupě cum demagogia politicianismului imoral şi desfrinat ne-a băgat ţera în jugul străinilor, şi o împing spre marginea rípei, tot aşe bolşevismul desmătat al şcolei fonetiste sapă mormîntul limbei româneşti.

Academia n'are nici ađi nemică de đis? Şi nu crede că ar fi timpul sě dee limbei romăne o ortografie adevărată în locul anarhiei grafiilor fonetice?

Etimologii.

Mând, mândă, mândare, mândat (cu z aspru). Se află şi în italiană: „manza=junincă“, deci nu pôte fi decât latin, şi derivă dela „măndere (manducare): sia mânca“ (de la care s'a format „măndare, mândat“, ca şi dela „prandere: prăndare“, dela vindere=vîndare“. Desvoltarea înţelesului ni-o arătă „viţel mândat“, adecă „mâncat“, care a mâncat, mânăncă, şi nu sugе. Se đice dór, cel puţin ţeranul đice: „eşti mâncat“, în loc de „ai mâncat“, adecă ai luat mănăcarea? Viţeli, ca şi copili se înţarcă numai dupě ce încep a mânca. Vaca cu viţel mândat, ca şi óia cu miel mândat, se mulge, de aici şi cuvîntul „mulzare“, pôte şi contaminat cu „măndare“, sau acest-a confundat cu „mulzare“, sau oi cu miei „mândăţi“ sau „măndări“.

D-Sale Dlui
P. T. D.

Liceul de Stat
Redacţia

Biblioteca

Universitatii

Loz

Tipografia „LUMINA“ Cluj, Calea Dorobanţilor

